

Het werken met de tijd

– Fay van Ierlant

In de *Mahatma Brieven* vinden we de opmerking: 'Het is de plicht van elke filantroop om mee te werken met de stroom van de tijd en met de voorwaarts drijvende impulsen.' Met andere woorden: gebruik te maken van de mogelijkheden die een tijdperk biedt. Een van de taken van de Theosofische Vereniging zou dan neerkomen op het zoeken naar de tijdloze realiteit die ten grondslag ligt aan de steeds veranderende fenomenale wereld.

In de zogenaamde *Bowen-brochure* over de studie van theosofie uit 1891 legt H.P. Blavatsky uit hoe vormen en patronen doorbroken kunnen worden door het proces van jnana-yoga, het proces waardoor men kan gaan zien dat alle vormen beperkte tijdsgebonden weerspiegelingen zijn van de achterliggende realiteit. Een groeiend inzicht in die beperktheid maakt het mogelijk om met de tijd mee te werken.

Om te kunnen werken met de tijd zou men dan voortdurend vormen die niet meer voldoen herkennen en doorbreken. Dat vraagt om een benadering die door H.P. Blavatsky wel aangeduid wordt als de leer van het hart: het doordringen tot de essentie welke aan alles wat we bestuderen ten grondslag ligt en je daar door laten inspireren in het dagelijks handelen. Het gevondene wordt in het leven opgenomen. Men handelt uit inspiratie en inzicht.

Bij de leer van het oog blijft het onderzoek intellectueel, men past het niet toe, wat kan leiden tot een vormvaste leer die verkondigd kan worden maar niet in de praktijk wordt gebracht.

De *Mahatma Brieven* en de aantekeningen van Bowen stammen uit de negentiende eeuw.

Hoe verliep het benaderen van theosofie sindsdien in de Theosofische Vereniging?

Het gevaar van het verkondigen van een leer lag altijd op de loer, ook al omdat men in het begin van de twintigste eeuw nog gewend was aan religies die aangaven wat men moest geloven. Er werd niet verwacht dat men zelf onderzoek deed. Het was Krishnamurti die in 1929 wees op de noodzaak om allereerst jezelf te ontwikkelen om ooit de werkelijkheid waar te kunnen nemen.

Hij sprak over de benadering van dat wat hij de lering noemde en hij zei: 'De mens moet het zien te vinden doordat hij gaat begrijpen wat de inhoud is van zijn eigen denken, doordat hij het observeert en niet doordat hij er intellectuele analyses van maakt.'

Krishnamurti wees op de noodzaak om allereerst jezelf te ontwikkelen om ooit de werkelijkheid waar te kunnen nemen.

J.J. van der Leeuw, de voorzitter van de TVN, kwam hier in 1930 op terug met zijn lezing *Revelation or Realisation, Openbaring of Verwezenlijking*, die hij hield voor de Londense federatie, de Nederlandse conventie en het Europese congres. Hij bracht naar voren dat het in 1929 uit de hand gelopen was met de aankondigingen en openbaringen die geleid hadden tot Krishnamurti's breuk met de wereldleraar organisatie. J.J. van der Leeuw zei o.a.:

'Toen Krishnamurti begon met zijn lering was het voor de meeste theosofen niet zo dat ze het niet konden begrijpen, maar ze vroegen zich af hoe ze het in konden passen in hun bestaande denkpatroon. Maar het leven is niet een probleem dat opgelost moet worden, het is een mysterie dat ervaren moet worden. Het is het gemak waarmee theosofen alle problemen en gebeurtenissen kunnen plaatsen dat ware kunstenaars en denkers doet weglopen. Zij weten té goed dat het leven niet in een systeem gestopt kan worden, dat het doel van het denken niet is het leven te verklaren in woorden maar het te begrijpen door het te ondergaan. Het is het middelma-

tige denken dat comfort zoekt en geen waarheid. De zoeker naar waarheid ziet niet op tegen moeilijkheden en twijfel, maar verwelkomt ze. Natuurlijk zoeken we allemaal wel eens advies van iemand en praten we over moeilijkheden. Er is ook geen reden waarom we niet zo veel mogelijk proberen te leren van leraren en boeken, zo lang we inzien dat we zelf besluiten moeten nemen en dat het zwakheid is als we die verantwoordelijkheid op anderen afschuiven. De open deur naar de realiteit ligt in het hier en nu, in de beleving van iedere dag, overal. De moderne mens zoekt geen toevlucht, troost of zekerheid maar aanvaardt de storm van het leven op eigen kracht.' Tot zover J.J. van der Leeuw in 1930.

In de jaren na 1950 werd er in een groep rond Krishnamurti geëxperimenteerd met een vorm van dialoog, die ten doel had het denken te bevrijden van herinnering en tijd, een verandering in het bewustzijn teweeg te brengen en het inzicht te laten ontstaan dat het denken diepe wortels geeft van stabiliteit.

Het ging over het tot stand komen van een soort innerlijke revolutie, waarbij het de mens duidelijk wordt dat hij zelf de veroorzaker is van zijn problemen, waarvan de wortels liggen in zijn manier van denken. Dat vraagt om een dagelijks leven dat vrij is van elke ik-gerichte activiteit.

Er zouden geen meningsuitwisselingen, geen woordenvloeden, geen ervaringen uit het verleden zijn in deze Krishnamurti dialogen omdat die blokkerend werken. Men trachtte te komen tot een intensiteit van onderzoek waaruit inzicht voortkomt door waarneming. Er is dan geen leider of leraar. De dialoog is de leraar. Het gaat om een voortdurend ontsluiteren van in het gesprek naar boven komende vormen.

Een jnana yoga in groepsvorm waarbij door het denken te ontspannen een andere manier van waarneming ontstaat.

Dit alles heeft zijn invloed op het werken met theosofie in deze tijd. In 2000 worden cursussen niet meer verkondigd maar ingeleid en gedeeld. Iedereen heeft de verantwoordelijkheid door de teksten van

tevoren te onderzoeken en het gevondene eventueel in te brengen.

Men gaat niet meer naar lezingen om in te nemen maar om deel te nemen. Met de mogelijkheid de eigen denkpatronen te doorbreken naar een diepere achtergrond en de veiligheid van conditionering te verlaten en gevoelig te worden voor onderzinding en ervaring.

Door de ongekend groeiende mogelijkheden tot communicatie van nu weten de mensen meer dan ooit tevoren. Er ontstaat een mondiaal denken dat uitgaat van de persoonlijke en historische verantwoordelijkheid voor alles wat zich afspeelt op deze aarde. Mondiaal denken vereist het ontdekken van de juiste relatie tussen individu en wereldgemeenschap.

De theosofische zoektocht kan ertoe leiden dat men gaat inzien dat ieder veld van kennis en iedere sfeer van ervaring in verband kan worden gebracht met een ruimere context als achtergrond voor het menselijk handelen.

In zijn *Future of man, De Toekomst van de mens*, welke uitkwam in 1964 voorzag Teilhard de Chardin deze ontwikkelingen toen hij schreef:

‘Het egocentrische ideaal van een toekomst die gereserveerd is voor diegenen die het klaar hebben gespeeld, ieder voor zich, het doel te bereiken is vals en gaat tegen de natuur in. De uitkomst van de wereld, de poorten van de toekomst, het ingaan van het bovenmenselijke, dit alles staat niet open voor een paar bevoorrechten, noch voor de uitverkorenen met uitsluiting van alle anderen. Het staat open voor iedereen, in een richting waarin allen tezamen kunnen gaan en vervulling kunnen vinden in een spirituele vernieuwing van de aarde. Er wacht de mens geen andere toekomst dan in verbinding te staan met alle andere mensen.’

Teilhard komt hier dichtbij het eerste doeleinde van de Theosofische Vereniging. Het lijkt erop dat de multiculturele samenleving en het mondiale denken van nu de mogelijkheid en de sfeer van zelfkennis zal

doen toenemen, dat er een groeiend vermogen ontstaat voor de mens om zichzelf in tijd en ruimte te plaatsen totdat hij het punt bereikt waarop hij zich bewust wordt van zijn plaats en verantwoordelijkheid in relatie tot het universum.

Het kosmisch proces is onpartijdig en intelligent en komt voort uit een grenzeloze werkelijkheid.

Het werken met de tijd ligt besloten in het beginsel periodiciteit, dat het grondbeginsel is waarin weergegeven wordt dat de universele voortgang van alles bestaat in de richting van een hogere vorm van leven. We noemen dat wel de wetten van bestaan.

Het kosmisch proces is onpartijdig en intelligent en komt voort uit een grenzeloze werkelijkheid. Hoe meer we gaan waarnemen van deze z.g. spelende krachten hoe boeiender het werken met de tijd zou moeten worden. Op voorwaarde van een voortdurende betrokkenheid bij het leven van het moment, waardoor patronen doorbroken worden in een voortgaande beweging. We komen dan misschien dicht bij het ideale werken met de tijd zoals KH het zag in zijn brieven aan leden. Hij schreef:

‘Sferen van invloed kunnen overal gevonden worden. Het eerste doeleinde van de Theosofische Vereniging is filantropie. De ware theosoof is een filantroop: hij leeft niet voor zichzelf maar voor de wereld. Dit en de filosofie van het juiste begrijpen van het leven en zijn mysteries zullen de noodzakelijke basis geven en de ware te volgen richting tonen. Maar de beste invloedssfeer voor de praktisant is het hier en nu. Mijn aanhalen van het woord filantropie is bedoeld in de breedste zin de aandacht te vestigen op de absolute noodzaak van de leer van het hart als tegenspeler van die van het oog. Het morele en spirituele lijden in de wereld heeft harder hulp en genezing nodig dan dat we de wetenschap zouden moeten helpen bij hun ontdekkingen.’